

Katarzyna Szczepańska

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

katarzyna.szczepanska@amu.edu.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3852-5078>

Karol Ryszkowski

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Polska

karol.ryszkowski@uek.krakow.pl

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2744-3533>

Problem adekwatności rozwiązań prawnych przyjętych przez polskiego ustawodawcę dla zgromadzeń online wspólników spółek kapitałowych – ze szczególnym uwzględnieniem regulacji dotyczących prostej spółki akcyjnej

The Problem of the Adequacy of Legal Solutions Adopted by the Polish Legislator for Online Shareholder Meetings in Companies, with Particular Emphasis on the Regulation of Simple Joint-Stock Companies

Abstract: The aim of this article is to discuss the use of digital technologies to conduct online shareholder meetings in limited liability companies, joint-stock companies, and simple joint-stock companies under Polish law. The authors rely on a dogmatic analysis of amendments in this area introduced in the Polish Commercial Companies Code before and after the COVID-19 pandemic, supported by a comparative method with German and Austrian law. It is argued that the regulation of simple joint-stock companies is not compatible with the regulation of limited liability companies and joint-stock companies, and therefore three *de lege ferenda* postulates have been formulated: (1) online shareholder meetings in a simple joint-stock company should be foreseen by default as *ex lege*, not as up-to-date *ex contractu*, which will constitute a unification with the *ex lege* model already existing in limited liability companies and joint-stock companies, (2) the prerequisite of secrecy in voting should also be maintained in a simple joint-stock company, (3) more generally, due to the rapid changes in technology and the development of artificial intelligence systems, the regulation of online shareholder meetings in all types of companies should be regularly revised at certain time intervals, and these revisions should be programmed by law.

Keywords: general meetings, shareholder meetings, online general/shareholder meetings, new technologies, digitalization, company law, simple joint-stock companies, joint-stock companies, limited liability companies, comparative law

Słowa kluczowe: walne zgromadzenie, zgromadzenie wspólników, zgromadzenia zdalne, nowoczesne technologie, cyfryzacja, prawo spółek, prosta spółka akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna, komparatystyka prawnicza

Wprowadzenie^{1,2,3,4,5}

Przedmiotem artykułu jest zagadnienie zastosowania nowych technologii w spółkach kapitałowych w aspekcie możliwości odbywania tzw. zgromadzeń *online*, co jest aktualnie dopuszczalne, w odpowiednim zakresie, w przepisach k.s.h. (Sejm RP, 2024), ze szczególnym uwzględnieniem wybranych rozwiązań przyjętych w Prostej Spółce Akcyjnej.

Przez zgromadzenia *online* (zdalne) należy rozumieć zgromadzenia, które nie odbywają się całkowicie w sposób stacjonarny (fizyczny) ani też nie odbywają się całkowicie (w pełni) w sposób wirtualny. Chodzi więc o takie zgromadzenia, dla których ustawodawca posługuje się określeniem dot. uczestnictwa w zgromadzeniach spółek kapitałowych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej.

Problematyka odpowiedniej regulacji tego typu zgromadzeń w spółkach kapitałowych pojawiła się z całą mocą w trakcie trwania pandemii COVID-19 (dalej jako: „pandemia”), która *de facto* zmusiła do zmiany modelu odbywania posiedzeń (przynajmniej w jej trakcie) z posiedzeń (prawie wyłącznie) odbywanych w sposób stacjonarny (z udziałem osobistym) na model odbywania z wykorzystaniem nowych technologii – *online* / „zdalnie” (bez, czy też przy bardzo ograniczonej, jednoczesnej fizycznej obecności uczestników takich zgromadzeń w miejscu odbywania się zgromadzenia).

- 1 Artykuł stanowi wybraną część problematyki dotyczącej zgromadzeń *online* w spółkach kapitałowych zaprezentowaną przez Autorów w formie referatu pt. *Problem adekwatności rozwiązań prawnych przyjętych przez polskiego ustawodawcę dla zgromadzeń online wspólników spółek kapitałowych* podczas XIV Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Prawa Handlowego 2024 zorganizowanego w dniach 26–27 września 2024 r. przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- 2 Publikacja prezentuje wyniki badań naukowych przeprowadzonych w ramach projektu nr 061/WPC/2025/POT finansowanego ze środków subwencji przyznanej Uniwersytetowi Ekonomicznemu w Krakowie.
- 3 Badania zostały dofinansowane w ramach projektu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, numer projektu 146/07/POB5/0026, Autorka dziękuje Bibliotece Europejskiego Instytutu Uniwersyteckiego we Florencji (EUI Library) za udostępnienie zbiorów.
- 4 Przy przygotowaniu artykułu korzystano ze słowników języków obcych dostępnych pod adresem: <https://pl.pons.com>. Wszystkie tłumaczenia to tłumaczenia własne.
- 5 Przy przygotowaniu artykułu nie korzystano z narzędzi sztucznej inteligencji.

Było to „wymuszone” środkami sanitarnymi i ułatwione tymczasowymi rozwiązaniami legislacyjnymi, tj. przepisami szczególnymi, które obowiązywały w czasie pandemii (a częściowo także wprowadzonymi zmianami w k.s.h., które nie miały charakteru tymczasowego).

Zadaniem artykułu jest wskazanie na kierunek postulowanych, racjonalnych zmian ustawodawczych głównie w obrębie regulacji PSA, po części opierając się na argumentacji już przedstawionej w Niemczech i Austrii, mając na uwadze, że regulacji podlega w zasadzie ten sam problem czy zjawisko społeczne, co uwidoczniła pandemia, która nie tylko w UE, lecz praktycznie na całym świecie uniemożliwiła, a wręcz łączyła się z odgórnym zakazem stykania się z innymi osobami w ramach większych skupisk ludzkich oraz w zamkniętych przestrzeniach. Wpisuje się to w kierunek obrany przez ustawodawcę europejskiego postulującego digitalizację tych wszystkich dziedzin życia czy aktywności, w których jest to możliwe, pamiętając jednak przy tym, by nie doprowadzać tym samym do tzw. wykluczenia cyfrowego – wskazuje na to priorytet poprzedniej Komisji Europejskiej na lata 2019–2024 *A Europe fit for the digital age* (Komisja Europejska, 2019) oraz Komunikacja Komisji Europejskiej z dnia 19 lutego 2020 r., *Shaping Europe’s digital future* (Komisja Europejska, 2020). Priorytet związany z zastosowaniem nowych technologii jest obecny również w agendzie strategicznej UE na lata 2024–2029 jako postulat *Making success of the digital transition* w ramach priorytetu *A prosperous and competitive Europe* (Rada Europejska, 2024).

1. Zagadnienia ogólne regulacji zgromadzeń online – oraz określenie luki badawczej

Na wstępie należy zaznaczyć, że artykuł dotyczy tzw. zgromadzeń *online* (zdalnych) – czyli odbywanych z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, nie będą zaś jego przedmiotem tzw. zgromadzenia w pełni wirtualne. Wyłączenie z zakresu przedmiotowego problematyki zgromadzeń w pełni wirtualnych jest związane z tym, że choć w polskiej literaturze kwestia ta była już przedmiotem opracowań, to jednak, aby dokonać jej dalszego pogłębienia, wymagane byłyby ramy objętościowe kolejnego artykułu. Z analizy wyłączona została też problematyka spółki publicznej.

W prawie polskim zasadniczym celem nowelizacji (Sejm RP, 2020) podjętej w marcu 2020 r. (dalej jako: nowelizacja 2020) było umożliwienie funkcjonowania organów spółek kapitałowych w trybie zdalnym albo zbliżonym do trybu zdalnego (Sejm RP, 2020a).

W uzasadnieniu projektu nowelizacji 2020 wskazano, że rozprzestrzenianie się koronawirusa oraz stosowane środki ochrony mające na celu ograniczenie związanego z tym zagrożenia powodują istotne ryzyko paraliżu decyzyjnego dla blisko 500 tys. spółek kapitałowych tworzących polską gospodarkę (Sejm RP, 2020a, s. 98).

Problematyka zgromadzeń odbywanych *online*, po przyjęciu nowelizacji 2020, w bardzo krótkim czasie stała się przedmiotem wypowiedzi (dość licznych) doktryny (Szczurowski, 2020, s. 46–54). Wypowiedzi te miały postać artykułów o charakterze analizującym zagadnienia przeważnie w aspekcie systemowym (jak i typowo dogmatyczne analizy komentatorskie).

Generalnie, wypowiedzi te można zaklasyfikować w dwóch nurtach: jeden z nich dotyczył zgromadzeń (m.in. Jerzmanowski, 2020, s. 337; Leśniak, 2020a, s. 20; Leśniak, 2020b, s. 753; Mazgaj, 2022, s. 140; Modrzejewski, 2021, s. 5; Pyka, 2022, s. 346–347; Szumański, 2020, s. 4; Szymański, 2020, s. 496; Wach-Pawliczak, 2020, s. 163; Żaba, 2020, s. 13), a drugi zarządów i rad nadzorczych (Baszczyk, 2022, s. 26; Nalazek & Letolc, 2020, s. 12; Starchewska, 2020, s. 856; Osajda, 2020, s. 18; Ostrowski, 2020, s. 32).

Trzeci zaś – poboczny – nurt dotyczył organów kolegialnych podmiotów uregulowanych poza k.s.h.: spółdzielni (Żaba, 2021, s. 962) czy organów banku spółdzielczego (Lenio & Srokosz, 2022, s. 74).

Natomiast, dla porządku, odnotować należy również, że problematyka była też przedmiotem analiz przy „poprzednich” nowelizacjach k.s.h. (przykładowo m.in.: Kappes, 2009, s. 11; Kocot, 2011, s. 4; Krukowska-Korombel, 2010, s. 36; Wrzecionek, 2014, s. 51), tj. po wprowadzeniu do regulacji SA w 2009 r. możliwości wykorzystania środków komunikacji elektronicznej.

W trakcie analizy zagadnienia zgromadzeń *online* w spółkach kapitałowych wyłoniły się w zasadzie trzy główne grupy kwestii bardziej przekrojowych, czy też w pewnym sensie o zakresie systemowym: kwestia spójności/niespójności regulacji spółki z o.o. i SA z regulacją PSA; kwestie prawoporównawcze, a także kwestie dotyczące formalnych aspektów związanych z udziałem w zgromadzeniu notariusza. Łamy tego artykułu pozwolą jedynie na uwypuklenie najistotniejszych zagadnień w ramach pierwszej osi (niespójności regulacji sp. z o.o. i SA, a regulacji PSA). Dlatego wybrany został do analizy aspekt, który wymaga najpilniejszego rozwiązania, przemyślenia, przepracowania i opracowania przez prawodawcę. Jedynie punktowo przedstawione zostaną w tym artykule odniesienia prawoporównawcze na kanwie niespójności między przepisami sp. z o.o. i SA a PSA, albowiem na takie pozwalają ramy tego opracowania i porównanie będzie wystarczające, by wskazać uzasadnienie dla wysuwanych postulatów *de lege ferenda*.

Sytuacja *lockdownu* doprowadziła do konieczności zmodyfikowania i uelastyczenia dotychczasowego modelu (zasad) odbywania zgromadzeń, wprowadzając możliwość odbywania ich w sposób zdalny (*online*), co umożliwiły również istniejące już rozwiązania technologiczne. Z drugiej strony należy mieć na uwadze, że pandemia znacznie przyspieszyła, najprawdopodobniej i tak nieuchronnie zbliżające się, zmiany przepisów zezwalające na – w coraz szerszym zakresie – korzystanie z nowych technologii do odbywania zgromadzeń, które były zgłaszane przez praktykę już przed pandemią.

Jak wskazano powyżej, pewien element „nowości” i świeżości w ujęciu zagadnienia zgromadzeń *online* w spółkach kapitałowych, którego próby uchwycenia dokonuje artykuł, dotyczy, jak się wstępnie wydaje, niekompatybilności czy też niespójności systemowej pomiędzy uregulowaniami przewidzianymi dla spółki z o.o. i SA a uregulowaniem przewidzianym dla PSA. Problematyka wskazanej niekompatybilności nie była jeszcze dotąd szerzej w literaturze poruszana (pewne wzmianki zawarto w: Mazgaj, 2022, s. 140). Próbę uzupełnienia tej luki podejmie artykuł, wskazując po przeprowadzeniu analizy na trzy postulaty *de lege ferenda* uspołniające regulację zgromadzeń *online* w PSA z regulacjami w sp. z o.o. oraz w SA

2. Ewolucja podejścia polskiego ustawodawcy odnośnie do możliwości podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (w tym odbywania zgromadzeń *online*) wraz z odniesieniami prawnoporównawczymi

Należy odnotować ewolucję podejścia polskiego ustawodawcy do możliwości podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (w tym odbywania zgromadzeń *online*) w spółkach kapitałowych.

Mamy tu do czynienia z dwoma pojęciami: po pierwsze – podejmowaniem uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, po drugie – odbywaniem zgromadzeń przy wykorzystywaniu środków komunikacji elektronicznej (odbywanie zgromadzeń *online*). Na potrzeby niniejszego artykułu przez odbywanie zgromadzeń przy wykorzystywaniu środków komunikacji elektronicznej (odbywanie zgromadzeń *online*) rozumiemy zgromadzenia, które nie są w pełni wirtualne, tylko mają fizyczne miejsce zgromadzenia, a część uczestników bierze w nich udział przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Natomiast poprzez podejmowanie uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej rozumiemy podejmowanie uchwał w taki sposób (przy użyciu środków komunikacji elektronicznej), zarówno na zgromadzeniach spółek kapitałowych, jak i poza zgromadzeniami spółek w przypadkach, gdy przepisy k.s.h. na to pozwalają (obecnie jest to dopuszczalne w przypadku sp. z o.o. oraz PSA).

Nowelizacja z 2009 r. to pierwsza chronologicznie regulacja, która dała możliwości wykorzystania środków komunikacji elektronicznej. Pojawiła się ona na gruncie spółki akcyjnej w ramach przepisów art. 406⁵ k.s.h. na mocy nowelizacji k.s.h. z 5.12.2008 r., która weszła w życie 3.08.2009 r. Stanowiła ona wykonanie art. 8 dyrektywy 2007/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11.07.2007 r. w sprawie wykonywania niektórych praw akcjonariuszy spółek notowanych na rynku regulowanym. Pomimo tego, że dyrektywa ta odnosiła się jedynie do spółek publicznych, to jednak polski legislator rozszerzył zakres podmiotowy norm implementowanych do prawa

polskiego z prawa europejskiego na wszystkie spółki akcyjne, a więc również na spółki akcyjne prywatne (niepubliczne) (Szumański, 2020, s. 6).

Z punktu widzenia dalszych rozważań istotnym jest, że sposób udziału w walnym zgromadzeniu spółki akcyjnej (w formie zdalnej) działał wtedy tylko z mocy statutu spółki (*ex contractu*).

Następnie nastąpiła nowelizacja przepisów sp. z o.o. z 2019 r. (czyli jeszcze przed pandemią), która wtedy „przeniosła” niemal dosłownie treść przepisów z SA na grunt sp. z o.o. Wprowadzono przepis art. 234¹ k.s.h., zasadniczo wzorowany na art. 406⁵ k.s.h. W ten sposób zrealizowano w obrębie spółek kapitałowych jako taką spójność systemową w stosunku do zgromadzeń odbywanych *online* (Sejm RP, 2019). W 2020 r. w ramach nowelizacji z marca 2020 (Sejm RP, 2020) ustawodawca zmodyfikował zasady wynikające z art. 234¹ k.s.h. oraz art. 406⁵ k.s.h. w ten sposób, że w wyniku zmiany przepisów rozwiązaniem *ex lege* w spółkach z o.o. i w spółkach akcyjnych stała się możliwość zdalnego uczestnictwa w zgromadzeniach, zaś jedynie wyłączenie tej możliwości wymaga od wspólników (akcjonariuszy) aktywnego działania w postaci modyfikacji umowy spółki bądź statutu (Mazgaj, 2020, s. 140). Istotnym jest, że ta modyfikacja przepisów w wymienionych wyżej dwóch spółkach kapitałowych nie była jedynie modyfikacją k.s.h. na czas obowiązywania pandemii.

W odniesieniu do PSA – w momencie dokonania nowelizacji k.s.h. w marcu 2020 r. w związku z pandemią przepisy o PSA co prawda były już przygotowane, lecz jeszcze nie weszły w życie. W dniu 19 lipca 2019 roku uchwalono nowelizację, na mocy której do polskiego porządku prawnego wprowadzono PSA (Sejm RP, 2019), lecz obowiązywanie tych przepisów, pierwotnie zaplanowane na 1 marca 2020 r., zostało odłożone w czasie i rozpoczęło się ono „dopiero” z dniem 1 lipca 2021 r., czyli ponad rok od nowelizacji k.s.h. z 2020 r.

Odnosnie więc do spółek akcyjnych oraz spółek z o.o. – najpierw przepisy k.s.h. nie dopuszczały możliwości odbywania zgromadzeń *online*, następnie odpowiednio od dnia 3 sierpnia 2009 roku dla spółek akcyjnych oraz od dnia 3 września 2019 roku dla spółek z ograniczoną odpowiedzialnością uzależniały ją od przewidzenia takiej możliwości odpowiednio w statucie bądź umowie spółki aż do teraz, gdy – jak to ma miejsce w obecnym brzmieniu – dopuszcza się taką możliwość *ex lege*, o ile odpowiednio w statucie bądź w umowie spółki nie znajdują się postanowienia tego zabraniające.

Dla porównania techniki legislacyjnej związanej z wprowadzaniem na coraz szerszą skalę rozwiązań związanych z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej do odbywania zgromadzeń *online* przeprowadzić można punktowe porównanie do systemów prawa niemieckiego oraz prawa austriackiego. Uwaga prawnoporównawcza opiera się na założeniu dotyczącym tego, że identyczny problem wystąpił w różnych systemach prawnych w tym samym czasie (tzn. niemożność fizycznego spotykania się w ramach zgromadzenia spowodowana pandemią i *lockdownami*). Za wyborem tych systemów prawnych przemówiły: ich bliskość do polskiego porządku prawnego oraz fakt, że oba zagraniczne systemy prawne mają

bardzo silnie zakorzenioną tradycję pewności prawa i jako wartość stawiając pewność obrotu, co ma istotne znaczenie dla funkcjonowania spółek kapitałowych. W Niemczech ustawodawca w kontekście pandemii ustawą (już nieobowiązującą) z dnia 27 marca 2020 r. o środkach z zakresu prawa spółek, spółdzielczości, stowarzyszeń, fundacji i nieruchomości mieszkalnych, mających na celu zwalczanie skutków pandemii (GesRuaCOVBekG) stworzył w krótkim czasie i po raz pierwszy możliwość odbycia wirtualnych walnych zgromadzeń (Walch & Häuslmeier, 2023, s. 106). Aby w ogóle umożliwić odbycie walnych zgromadzeń w związku z ograniczeniami w zakresie zgromadzeń spowodowanymi pandemią, ustawodawca niemiecki ekspresowo wprowadził w ustawie tymczasowej szczególne zasady przeprowadzania walnych zgromadzeń w spółkach akcyjnych – z uwagi na działanie pod presją czasu – bez wcześniejszych szczegółowych konsultacji z doktryną i praktyką. Tymczasowa ustawa umożliwiła odbycie walnego zgromadzenia w całości jako wirtualnego walnego zgromadzenia bez fizycznej obecności akcjonariuszy. Do tego czasu (pandemii) oprócz bezpośredniego osobistego walnego zgromadzenia dostępna była jedynie hybrydowa forma zgromadzenia z możliwością uczestnictwa fizycznego i internetowego, w której forma uczestnictwa *online* mogła być wymienialna na formę uczestnictwa fizycznego, jednakże w zakresie prawa do fizycznego uczestnictwa w miejscu odbycia walnego zgromadzenia nie były dopuszczalne żadne ograniczenia, takie jak ograniczenie liczby uczestników (Franzmann & Rothweiler, 2022, s. 809–810).

Następnie w Niemczech poprzez ustawę (Bundestag, 2022) wprowadzającą walne zgromadzenia zdalne (*online*), która weszła w życie 27 lipca 2022 r. (niemiecka nowelizacja z lipca 2022 r.) dla spółek akcyjnych (oraz zmiany w prawie spółdzielczym i upadłościowym i przepisów restrukturyzacyjnych), do ustawy o spółkach akcyjnych wprowadzono nowe regulacje na wzór wyżej wymienionych przepisów (GesRuaCOVBekG). W dniu 31 sierpnia 2022 roku ostatecznie przestała obowiązywać tymczasowa ustawa, a zdalne walne zgromadzenie pozostało na stałe w ustawie o spółkach akcyjnych i, co ważniejsze, w realiach życia gospodarczego i obrotu (Hoppe, 2023, s. 587). Za pomocą nowelizacji z lipca 2022 r. ustawodawca niemiecki próbuje więc trwale zakotwiczyć, w bardziej rozwiniętej formie niż przed pandemią, w prawie spółek akcyjnych zdalne (*online*) walne zgromadzenie, które zrodziło się w sytuacji nadzwyczajnej (Franzmann & Rothweiler, 2022, s. 809). Centralnym przepisem regulującym tę materię jest obecnie art. 118a niemieckiej ustawy o spółkach akcyjnych – AktG (Bundestag, 2024b; Walch & Häuslmeier, 2023, s. 108).

Wbrew temu, co na pierwszy rzut oka sugeruje termin „wirtualne walne zgromadzenie”, nie odbywa się ono wyłącznie w przestrzeni wirtualnej, ale nadal odbywa się w fizycznym miejscu. Zgodnie z § 118a ust. 2 AktG w posiedzeniu muszą uczestniczyć zarząd, rada nadzorcza i przewodniczący zgromadzenia, a także, w stosownych przypadkach, biegli rewidenci i pełnomocnicy.

Mimo odmienności walnego zgromadzenia prowadzonego w formie niestacjonarnej ustawodawca niemiecki twierdzi, że nie ustępuje ono podstawowej formie

zgromadzenia (stacjonarnej), a w szczególności nie stanowi zgromadzenia „drugiej kategorii” (Walch & Häuslmeier, 2023, s. 109).

W Niemczech w przepisach przyjętych po okresie obowiązywania przepisów tymczasowych – nowelizacja z lipca 2022 r. – powrócono do reguły, że odbycie walnego zgromadzenia w trybie zdalnym (*online*) zgodnie z § 118a ust. 1 zdanie 1 AktG wymaga podstawy statutowej (Walch & Häuslmeier, 2023, s. 110).

Nawiasem mówiąc, w prawie niemieckim, jeśli chodzi zaś o spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH), od 1 sierpnia 2022 r. wprowadzono uproszczenia w przeprowadzaniu wirtualnych spotkań. Zgromadzenia wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (GmbH) wirtualne (w pełni wirtualne) są możliwe na podstawie przepisów ustawy o spółkach z o.o. – GmbHG (Bundestag, 2024a) i nie będzie potrzeby wskazywania tego w umowie spółki (Bundesministerium der Justiz, 2024). Przepis § 48 (*Gesellschafterversammlung*) GmbHG wskazuje od 2022 roku w sposób oczywisty (co wcześniej mogło być uregulowane w umowie spółki), że zgromadzenie wspólników może odbywać się w sposób „wirtualny” – w pełni wirtualny (Altmeppen, 2023, Rn. 52).

Z podobnej techniki legislacyjnej jak w Niemczech, tj. wprowadzenia najpierw ustawy tymczasowej na czas pandemii, a następnie nowelizacji, której czas obowiązywania nie był powiązany z okresem obowiązywania stanu epidemii czy też stanu zagrożenia epidemicznego, skorzystał również ustawodawca austriacki (Nauer, 2023, s. 771). W Austrii na okres pandemii ustawodawca dokonał nowelizacji na mocy ustawy tymczasowej, w której umożliwił odbywanie zgromadzeń przy użyciu technicznych środków komunikacji elektronicznej, zwłaszcza przez wideokonferencję (w tym tzw. w pełni „wirtualnych zgromadzeń”), a z uwagi na to, że taki tryb sprawdził się w praktyce, dokonano nowelizacji wprowadzenia form zgromadzeń *online* (dotyczy to wszystkich spółek kapitałowych) już nie za pomocą przepisów tymczasowych, a ustawą o zgromadzeniach wirtualnych (VirtGesG), która weszła w życie 14.07.2023 r. (Der National Rat Österreich, 2023; Parlament Österreich, 2023) i nadal obowiązuje. Z tym jednak zastrzeżeniem, że – podobnie jak w Niemczech – odwrócona została obowiązująca w pandemii zasada, że zgromadzenia *online* w sytuacji związanej z pandemią były dozwolone *ex lege*, obecnie zaś jedynie wówczas, gdy będzie to określone w umowie spółki lub statucie (§ 1 ust. 2 VirtGesG).

3. Niespójność regulacji zgromadzeń online w PSA w stosunku do uregulowań sp. z o.o. i SA

Na tle uwag prawnoporównawczych i polskiej regulacji spółek kapitałowych SA oraz z o.o. przejść należy do wspomnianej analizy niespójności rozwiązań przewidzianych dla PSA, w ramach wybranych 3 kwestii szczegółowych: dopuszczalności

zgromadzeń *online ex lege* a *ex contractu*, tajności głosowania, konieczności wprowadzenia regulaminów dla odbywania zgromadzeń *online*.

Wśród zalet prostej spółki akcyjnej wskazywano, że „Wszystkie organy prostej spółki akcyjnej mogą podejmować decyzje na tradycyjnych posiedzeniach lub przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (na odległość) czyli np. poczty elektronicznej czy komunikatorów internetowych” (Biznes.gov.pl, 2024).

Prosta spółka akcyjna ostatecznie, po odłożeniu w czasie terminu wejścia jej w życie przez ustawodawcę, m.in. ze względu na pandemię, występuje więc w polskim porządku prawnym od 1.07.2021 r., a w szczególności przepisy dotyczące podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (w tym odbywania zgromadzeń *online*) przez akcjonariuszy prostych spółek akcyjnych, w tym art. 300⁸⁰ oraz art. 300⁹² k.s.h. Tym bardziej może dziwić odmiennność regulacji zastosowanej odnośnie do prostej spółki akcyjnej, w szczególności różnica w zakresie konieczności przewidzenia w umowie prostej spółki akcyjnej odbywania zgromadzeń *online*, w tym wykonywania prawa głosu, a więc podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, co jest dopuszczalne zarówno na zgromadzeniu, jak i poza zgromadzeniem, o ile umowa spółki na to zezwala. Alternatywnie jest to dopuszczalne także poza zgromadzeniem, w przypadku, gdy wszyscy akcjonariusze wyrazili zgodę na taki tryb głosowania w formie dokumentowej.

W przypadku walnego zgromadzenia PSA zastosowanie środków komunikacji elektronicznej do udziału w tym zgromadzeniu jest uprawnione – w świetle art. 300⁹² § 1 k.s.h. – z mocy umowy spółki, podobnie jak to było w spółce z o.o. czy też spółce akcyjnej przed nowelizacją z marca 2020 r.

Rozbieżne daty wejścia w życie przepisów obecnej regulacji odbywania zgromadzeń *online*, w tym podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej przez współników spółek kapitałowych, mogą w pewnym zakresie wyjaśniać, choć jednocześnie nie usprawiedliwiają obecnego stanu normatywnego.

Wspomniana powyżej konieczność przewidzenia w umowie prostej spółki akcyjnej odbywania zgromadzeń *online* – w tym wykonywania prawa głosu, a więc podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, co jest dopuszczalne zarówno na zgromadzeniu, jak i poza zgromadzeniem, o ile umowa spółki na to zezwala, alternatywnie jest to dopuszczalne także poza zgromadzeniem, w przypadku, gdy wszyscy akcjonariusze wyrazili zgodę na taki tryb głosowania w formie dokumentowej – wprowadzona na podstawie art. 300⁸⁰ i art. 300⁹² k.s.h. nie jest jedynym mankamentem obecnej regulacji. Wątpliwości interpretacyjne wzbudza także brzmienie art. 300⁸⁰ § 1 k.s.h., wedle którego to przepis: „Uchwały akcjonariuszy są podejmowane na walnym zgromadzeniu albo poza walnym zgromadzeniem na piśmie albo przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej”. Unormowanie to nawiązuje po części do regulacji zasad podejmowania uchwał przez uczestników pozostałych spółek kapitałowych, przede wszystkim do odnoszącego się do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością art. 227 § 2 k.s.h., który przewi-

duje, że uchwały wspólników mogą być podjęte również poza posiedzeniem organu właścicielskiego tej spółki, tj. poza zgromadzeniem wspólników, w przypadku, gdy wszyscy wspólnicy wyrażą na piśmie zgodę na postanowienie, które ma być powzięte, albo na głosowanie pisemne. Unormowania przepisów art. 393 i nast. k.s.h. dotyczące uchwał akcjonariuszy w SA nie przewidują natomiast możliwości ich podjęcia poza posiedzeniem organu właścicielskiego tej spółki, tj. poza walnym zgromadzeniem (Kozieł, 2020a). Warto w tym miejscu wskazać na kolejną rozbieżność pomiędzy regulacjami odnoszącymi się z jednej strony do spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz prostych spółek akcyjnych, a spółek akcyjnych z drugiej, gdyż art. 406⁵ § 1 k.s.h. dopuszcza możliwość udziału w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, a więc jedynie na zgromadzeniu.

Kwestie związane z wprowadzeniem zgromadzeń *online ex contractu* a nie *ex lege* w PSA są po części łagodzone przez to, że proste spółki akcyjne mogą być tworzone za pomocą systemu S24, czyli z wykorzystaniem wzorca umowy spółki określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości (Minister Sprawiedliwości, 2021), zawierającego w paragrafie 16 możliwość udziału w walnych zgromadzeniach PSA przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Zatem utworzenie PSA przy wykorzystaniu tego wzorca w pewien sposób minimalizuje analizowany problem, gdyż od samego początku umowa spółki będzie „zaprogramowana” na model zgromadzenia *online*, acz całkowicie go nie eliminuje, w dalszym ciągu pozostawiając ogólną zasadę *ex lege*.

4. Kwestia tajności głosowania w PSA

Przepisy k.s.h. dotyczące udziału w zgromadzeniu wspólników (walnym zgromadzeniu) przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej w zakresie dotyczącym spółek z o.o. oraz SA nie odnoszą się do wymogu tajności głosowania (szerzej o wymogu tajności głosowania por.: Modrzejewski, 2021, s. 5). Należy zatem przyjąć, że w przypadku głosowań dokonywanych na zgromadzeniu wspólników (walnym zgromadzeniu) zorganizowanym zdalnie nie został uchylony wymóg tajności głosowania wynikający z art. 247 § 2 zd. 1 i art. 420 § 2 zd. 1 k.s.h. oraz wymóg przeprowadzania głosowania tajnego na żądanie wspólnika i akcjonariusza. Z powyższego wynika, że urządzenia służące do elektronicznego głosowania muszą nie tylko zapewnić prawidłowość głosowania w tym znaczeniu, że woła głosującego powinna być zinterpretowana jednoznacznie w sposób przez niego wybrany oraz umożliwiać oddanie właściwej liczby głosów w każdym głosowaniu, ale ponadto umożliwić tajność głosowania w sytuacji, kiedy przewidują to przepisy k.s.h. (Leśniak, 2020c, s. 14).

Tymczasem kolejną odmiennością występującą jedynie w przypadku zastosowania środków komunikacji elektronicznej poza zgromadzeniami PSA jest wyłącznie nie tajności głosowania w przypadkach objętych hipotezą art. 300⁹⁹ § 2 k.s.h., gdyż

na podstawie art. 300⁸⁰ § 3 k.s.h. do uchwał podejmowanych poza walnym zgromadzeniem PSA zastosowania nie znajdują przepisy o głosowaniu tajnym, zawarte w art. 300⁹⁹ § 2 k.s.h. Przepis ten jednoznacznie pozwala uznać, iż w głosowaniu pi-semnym oraz w głosowaniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej mogą być podjęte także uchwały, dla których art. 300⁹⁹ § 2 k.s.h. wymaga zachowania tajności głosowania (Bieniak, 2024; tak też: Dumkiewicz, 2024a; Dumkiewicz, 2024b; Kawalec, 2021); podczas gdy w przypadku pozostałych spółek kapitałowych niezależnie, czy na zgromadzeniu spółek z o.o. oraz SA, czy też poza zgromadzeniem w spółkach z o.o., obowiązuje w analogicznych sytuacjach tajność głosowania.

5. Kwestia obowiązku przyjęcia regulaminów w PSA

Kolejnym obowiązkiem ciążącym na spółkach kapitałowych jest obowiązek przyjęcia regulaminu określającego szczegółowe zasady dotyczące sposobu uczestnictwa w zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Legislador nałożył na spółki, które chcą zapewnić zdalny udział w zgromadzeniu wspólników (walnym zgromadzeniu), obowiązek określenia w formie regulaminu szczegółowych zasad udziału w zgromadzeniu wspólników (walnym zgromadzeniu) przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. W spółce z o.o. zgodnie z art. 234¹ § 3 k.s.h. kompetencje do uchwalenia tego rodzaju regulaminu przyznano radzie nadzorczej, a gdy spółka jej nie posiada – wspólnikom. Natomiast w SA stosowny regulamin przyjmuje rada nadzorcza – art. 406⁵ § 3 k.s.h. (Leśniak, 2020c, s. 3) – podczas gdy w PSA na podstawie art. 300⁹² § 2 k.s.h. kompetencję przyznano walnemu zgromadzeniu akcjonariuszy. Jest to zatem kolejna rozbieżność pomiędzy spółkami kapitałowymi, jednakże w pewien sposób zrozumiała ze względu na nieobligatoryjność występowania rady nadzorczej w prostych spółkach akcyjnych.

W przepisach dotyczących walnego zgromadzenia PSA, jak też w innych unormowaniach odnoszących się do tej spółki nie przewidziano trybu przyjmowania (w tym uchwalania) związanego z tym trybem statusu prawnego, a ponadto treści regulaminu walnego zgromadzenia – inaczej niż w stosunku do regulaminów pozostałych organów tej spółki (np. zarządu czy rady dyrektorów), których dotyczy art. 300⁵⁷ k.s.h. Wobec tego należy przyjąć, iż regulamin walnego zgromadzenia jest przyjmowany (uchwalany) w drodze uchwały akcjonariuszy podjętej na zasadach ogólnych, tj. bezwzględną większością głosów, niezależnie od liczby akcjonariuszy podejmujących uchwałę na walnym zgromadzeniu lub poza nim zgodnie z art. 300⁸⁰ k.s.h. (Kozieł, 2020b).

We wszystkich przypadkach spółek kapitałowych powołane przepisy określają wprost, iż regulamin nie może określać wymogów oraz ograniczeń, które nie są niezbędne do identyfikacji wspólników (akcjonariuszy), a także zapewnienia bezpieczeństwa komunikacji elektronicznej. Należy przyjąć, iż regulamin tego typu powinien koncentrować się na regulacji kwestii technicznych dotyczących funkcjonalności środ-

ków komunikacji elektronicznej służących zdalnemu uczestnictwu w obradach zgromadzenia oraz zachowań uczestników związanych z obsługą środków komunikacji elektronicznej służących zdalnemu uczestnictwu w obradach zgromadzenia oraz ich funkcjonalności (tak odnośnie do sp. z o.o. oraz SA: Leśniak, 2020c, s. 3).

Warto zaznaczyć, że brak regulaminu jako uchybienie formalne może stanowić podstawę do zaskarżenia i stwierdzenia nieważności uchwał podjętych podczas zgromadzenia, w którym część wspólników brała udział przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (odpowiednio art. 252 k.s.h. w zakresie spółki z o.o. oraz art. 425 k.s.h. w zakresie SA, a ponadto art. 300¹⁰¹ k.s.h. w zakresie PSA), tylko wówczas, gdy takie uchybienie miało – bądź mogło mieć – wpływ na treść takiej uchwały (Sarkowicz, 2023). Pogląd ten jest zbieżny z wyrokiem SN z 12.10.2012 r., IV CSK 186/12: „Badanie zgodności z ustawą uchwały zgromadzenia spółki handlowej obejmuje nie tylko stwierdzenie uchybień popełnionych przy zwoływaniu zgromadzenia i podjęciu uchwały, lecz także wpływ tych uchybień na treść tej uchwały” (Wyrok Sądu Najwyższego, 2012).

6. Definicja środków komunikacji elektronicznej w PSA

Następną kwestią, w której także występuje odmiennność regulacji dotyczącej PSA, jest definicja środków komunikacji elektronicznej.

Brak wskazania w przepisach k.s.h. *stricte* środków komunikacji elektronicznej możliwych do zastosowania przez wspólników spółek kapitałowych w przedmiocie prawidłowego podejmowania uchwał sprawia, że właściwym zachowaniem wspólników jest posłużenie się definicją ustawową wskazanego pojęcia zawartą w Ustawie z 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Sejm RP, 2002), zgodnie z którą (art. 2 pkt 5 ww. ustawy) wskazane środki to „rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozumiewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami teleinformatycznymi, a w szczególności pocztę elektroniczną” (tak odnośnie do PSA: Kawalec, 2021).

Jednocześnie w przepisach dotyczących wszystkich spółek kapitałowych (art. 234¹ § 1 i 2 k.s.h., art. 300⁹² § 1 oraz w art. 406⁵ § 1 i 2 k.s.h.) wskazano przykładowy sposób „udziału” w zgromadzeniu polegający na technicznej możliwości dwustronnej komunikacji w czasie rzeczywistym wszystkich osób uczestniczących w zgromadzeniu, w ramach której mogą one wypowiadać się w toku jego obrad, przebywając w innym miejscu niż miejsce obrad zgromadzenia, a ponadto na zapewnieniu możliwości wykonywania osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu przed lub w toku zgromadzenia (tak odnośnie do sp. z o.o. oraz SA: Leśniak, 2020c, s. 3–4). Ponadto w art. 300⁹² § 1 k.s.h. zawarto dodatkowy przykład, tj. transmisję obrad walnego zgromadzenia w czasie rzeczywistym. Posłużenie się wyliczeniem przykłado-

wym należy ocenić pozytywnie, gdyż nie jest konieczna jego każdorazowa zmiana przy ciągłym rozwoju technologii, a ujednolicenie przepisów z pozostałymi spółkami kapitałowymi w tym zakresie nie jest z tego względu konieczne.

Wnioski i postulaty *de lege ferenda*

Należy zauważyć, że w k.s.h. nie ma jednolitej regulacji podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (w tym odbywania zgromadzeń *online*) przez wspólników spółek kapitałowych. Jest to spowodowane wchodzeniem w życie w różnym czasie zmian k.s.h. w przedmiotowym zakresie. Obecna sytuacja normatywna nie jest do pogodzenia z zasadą bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, gdyż w pewnym zakresie powoduje swoisty chaos normatywny.

Obecny stan normatywny można określić jako swoisty paradoks, gdyż to właśnie prosta spółka akcyjna miała być „łatwa w obsłudze”, „elastyczna” oraz „idąca z duchem czasu” – tymczasem to właśnie w regulacji tej spółki istnieją pewne utrudnienia i rozbieżności w uregulowaniu odbywania zgromadzenia *online* w stosunku do pozostałych spółek kapitałowych, które mogą negatywnie rzutować na obrót gospodarczy.

Stąd wysunąć należy następujące postulaty o charakterze *de lege ferenda*, które miałyby na celu uspoźnienie modeli sp. z o.o. i SA oraz PSA, tj. zmiany w regulacji PSA. Wydaje się bowiem, że już samo dokonanie jedynie w zasadzie drobnych korekt istniejącej regulacji, które – należy mieć nadzieję – mogłyby się znaleźć w kręgu i polu zainteresowania Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego, bez „opcji atomowej”, mogłoby znacząco wpłynąć na uspoźnienie modelu zgromadzeń *online* w ramach wszystkich trzech spółek kapitałowych, a tym samym przełożyć się istotnie na poprawę, usprawnienie funkcjonowania zgromadzeń w PSA.

Postulaty *de lege ferenda* wedle założenia ujednolicenia regulacji poprzez punktowe korekty uspoźniające, bez „obalania systemu”, są następujące:

- 1) W PSA – wprowadzenie zasady zgromadzenia *online ex lege*, chyba że umowa spółki stanowi inaczej.

Należy dokonać zmiany art. 300⁸⁰ § 2 oraz art. 300⁹² § 1 k.s.h. w taki sposób, żeby *ex lege* dopuszczał możliwość podejmowania uchwał przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (w tym odbywania zgromadzeń *online*) przez akcjonariuszy prostych spółek akcyjnych, o ile umowa spółki nie będzie stanowić inaczej.

Uspoźnienie przepisów PSA, tzn. wprowadzenie modelu *ex lege* odbywania się zgromadzeń *online* w PSA zamiast modelu *ex contractu*, uzasadnić można tym, że regulacja PSA niejako „nie nadążyła” w okresie *vacatio legis* za zmianami wprowadzonymi w spółce z o.o. i spółce akcyjnej. Ponadto, należy podkreślić, że zgromadzenia *online* zachowują ekwiwalencję funkcjonalną ze zgromadzeniami odbywanymi stacjonarnie, a więc w przypadku PSA nie

- będą one stanowiły „zagrożenia”, a wręcz ich *ex lege* egzystencja w pełniejszy sposób odpowiada założeniom systemowym, na których konstrukcja PSA została oparta, tj. elastyczności i „wychodzeniu naprzeciw” akcjonariuszom PSA. Ekwiwalencja funkcjonalna zakłada, że podkreśla się, że zgromadzenie prowadzone *online* ma stanowić odwzorowanie (ekwiwalentność) ze zgromadzeniem odbywanym w formie stacjonarnej. Jako ekwiwalentność/odwzorowanie należy rozumieć, że środki komunikacji elektronicznej stwarzają możliwość do komunikowania się w czasie rzeczywistym, nie wymagając, by uczestniczący (akcjonariusze) spotkali się w tym samym miejscu fizycznym. Polega to więc na tym, że rezygnuje się zatem tylko z tego, że wszyscy uczestnicy mają być obecni w jednym miejscu (w szczególności w jednym pomieszczeniu). Natomiast we wszelkich innych aspektach (w szczególności wykonywaniu uprawnień) zgromadzenie odbywane *online* powinno przebiegać „tak jak” zgromadzenie stacjonarne. Dlatego zasadny wydaje się wysuwany postulat uspoijniający regulację k.s.h. w obszarze wszystkich trzech spółek kapitałowych w ten sposób, że również w PSA zastosuje się na wzór sp. z o.o. i SA regułę dla odbywania zgromadzenia *online ex lege*.
- 2) W PSA występuje w pewnych przypadkach brak tajności głosowania. Chodzi tu o relację między art. 380⁸⁰ § 3 k.s.h. a art. 300⁹⁹ k.s.h. Wydaje się, że w PSA wymóg tajności również powinien być zachowany – na wzór przepisów regulujących sp. z o.o. i SA. Ponieważ, jak wskazano wyżej, w przypadku pozostałych spółek kapitałowych – niezależnie, czy na zgromadzeniu w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółek akcyjnych, czy też poza zgromadzeniem w przypadku spółek z ograniczoną odpowiedzialnością – obowiązuje tajność głosowania. Wobec powyższego, w celu zachowania spójności przepisów dotyczących możliwości podejmowania uchwał, głosowania w sposób tajny za pomocą zastosowania środków komunikacji elektronicznej, postuluje się wykreślenie art. 380⁸⁰ § 3 k.s.h.
- 3) Należy dokonać rewizji, po pewnym okresie obowiązywania, przepisów wprowadzonych do k.s.h. w czasie pandemii, mimo tego, że były w zamyśle wprowadzane nie jedynie tymczasowo, i oceny, jak funkcjonują, wraz z ewentualnymi zmianami czy dalszymi dostosowaniami (na wzór prawa niemieckiego i prawa austriackiego). Wedle paragrafu 8 ust. 2⁶ austriackiej ustawy o wirtualnych zgromadzeniach (VirtGesG), a dotyczy ona nie tylko całkowicie wirtualnych zgromadzeń, ale też zgromadzeń *online* (Der National Rat Österreich, 2023; Parlament Ös-

6 § 8. (1) Dieses Bundesgesetz tritt mit 14. Juli 2023 in Kraft. (2) Die Bundesministerin für Justiz hat im Jahr 2028 auf der Grundlage der Auswirkungen der Durchführung von virtuellen und hybriden Gesellschafterversammlungen nach diesem Bundesgesetz und der Erfahrungen in anderen vergleich-

terreich, 2023), rewizja została przewidziana na rok 2028 (ustawa austriacka weszła w życie 14 lipca 2023 r.) – a więc miałyby nastąpić po 5 latach i ma ją przeprowadzić austriackie Ministerstwo Sprawiedliwości. Kryteria, które mają być brane pod uwagę, to: skutki, jakie wywołało wprowadzenie możliwości przeprowadzania zgromadzeń wirtualnych i hybrydowych, doświadczenia dotyczące wprowadzenia podobnych rozwiązań w innych Państwach Członkowskich UE, celowość wprowadzenia możliwości przeprowadzania zgromadzeń w tej formie.

Podobnie, w prawie niemieckim wraz z wprowadzeniem nowelizacji (Walch & Häuslmeier, 2023, s. 106) niemieckiej ustawy o spółce akcyjnej poprzez ustawę z 2022 r. (Bundestag Deutschland, 2022) przyjęto, że czas, na jaki statut spółki akcyjnej może przewidywać dopuszczanie zgromadzeń *online*, to 5 lat (§ 118a ust. 3–5 AktG). Decyzja akcjonariuszy musi zatem być odnawiana w regularnych odstępach czasu, co ma na celu szczególnie uwzględnienie zmian strukturalnych w grupie akcjonariuszy (Hoppe, 2023, s. 588).

O ile więc w prawie niemieckim inna jest zasada – albowiem zgromadzenie *online* może odbywać się nie *ex lege*, lecz *ex contractu* (*ex statuto*) – to jednak cały czas należy zwrócić uwagę, że ustawodawca zawarł ograniczenie czasowe i choć dotyczy ono nie samej rewizji ustawy a jedynie aktu wewnętrznego (umowy/spółki, statutu), to jednak można przyjąć, że jest to również argument za postulatem (wspierający), że w związku z ultraszybkim i często nieprzewidywalnym rozwojem techniki takie rewizje przepisów, jak postulowana, powinny być systematycznie przez ustawodawcę krajowego prowadzone.

Postulat kierowany do polskiego ustawodawcy dotyczący rewizji i oceny funkcjonowania przepisów odnoszących się do zgromadzeń *online* wydaje się uzasadniony, szczególnie z tego względu, że postęp technologiczny następuje obecnie w bardzo szybkim tempie (w szczególności zmiany technologiczne związane ze sztuczną inteligencją) i choćby z tego powodu należałoby postulować rewizję regulacji w okresie kilkuletnim od jej wprowadzenia. Taka procedura rewizji przypominać by mogła (choć z pewnością nie będzie identyczna) znaną prawu europejskiemu tzw. procedurą *recast* (por.: The European Parliament, The Council of the European Union and the Commission of the European Communities, 2001), poza tym można czerpać do niej wzorce z doświadczeń innych Państw Członkowskich, oczywiście nie na zasadzie jeden do jeden, a na zasadzie takiego doboru rozwiązań, by uwzględnił on specyfikę polskiego systemu prawnego.

baren EU-Mitgliedstaaten die Zweckmäßigkeit der Möglichkeit zur Durchführung solcher Versammlungen zu prüfen und darüber dem Nationalrat zu berichten.

BIBLIOGRAFIA

- Altmeppen, H. (2023). GmbHG § 48 Gesellschafterversammlung, w: H. Altmeppen, *GmbHG Kommentar*, 11. Auflage. BECK-Online.
- Baszczyk, M. (2022). Funkcjonowanie rady nadzorczej spółki z o.o. w kontekście najnowszych nowelizacji Kodeksu spółek handlowych – zagadnienia wybrane. *Monitor Prawa Handlowego*, (3), 26–34.
- Bieniak, M. (2024). Komentarz do art. 300⁸⁰ k.s.h. w: J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, M. Wawer & R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. 9. Legalis.
- Biznes.gov.pl – Serwis informacyjno – usługowy dla przedsiębiorcy. (2024). *Prosta spółka akcyjna – nowa forma prowadzenia działalności*. <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00168>
- Bundesministerium der Justiz. (2024). Virtuelle Gesellschafterversammlung, https://www.bmj.de/DE/themen/wirtschaft_finanzen/handels_gesellschaftsrecht/gmbh-recht/gmbh-recht_artikel.html
- Bundestag. (2022). Gesetz zur Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften und Änderung genossenschafts – sowie insolvenz – und restrukturierungsrechtlicher Vorschriften Vom 20. Juli 2022, Bundesgesetzblatt Jahrgang 2022 Teil I Nr. 27, ausgegeben zu Bonn am 26. Juli 2022.
- Bundestag. (2024a). Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123–1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 21 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist.
- Bundestag. (2024b). Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 18 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist
- Der National Rat Österreich. (2023). Bundesgesetz über die Durchführung virtueller Gesellschafterversammlungen (VirtGesG), BGBl I 2023/79.
- Dumkiewicz, M. (2024a). Komentarz do art. 300⁸⁰ k.s.h. w: A. Kidyba & M. Dumkiewicz, *Komentarz aktualizowany do art. 1–300 Kodeksu spółek handlowych*, Lex el.
- Dumkiewicz, M. (2024b). Komentarz do art. 300⁸⁰ k.s.h. w: M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, wyd. II, Lex el.
- Franzmann, G. & Rothweiler S. (2022). Das Auskunfts – und Rederecht nach dem Gesetz zur dauerhaften Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften, *Die Aktiengesellschaft*, (22), 809–820.
- Hoppe, A. (2023). Die Transposition der virtuellen Hauptversammlung in die Satzung der AG. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 587–593.
- Jerzmanowski, J. (2020). The growing popularity of remotely held meetings of management boards, supervisory boards and general meetings (shareholder meetings) as a manifestation of a digital revolution in company law: the case of amendments to polish law in response to the covid-19 pandemic. w: Appolloni A. et al. (eds). *Journal of Economics, Business & Organization Research. Proceedings of the Third Economics, Business and Organization Research (EBOR) Conference*, (ss. 337–350). EBOR Academy Ltd.
- Kappes, A. (2009). Elektroniczne głosowania na walnych zgromadzeniach akcjonariuszy. *Przegląd Prawa Handlowego*, (6), 11–15.

- Kawalec, G. (2021). Komentarz do art. 300⁸⁰ k.s.h. w: R. Adamus & P. Malinowski (red.), *Prosta spółka akcyjna. Komentarz*, Lex el.
- Kocot, W. J. (2011). Korzystanie z sieci teleinformatycznych w stosunkach korporacyjnych spółek akcyjnych. *Przegląd Prawa Handlowego*, (2), 4–15.
- Komisja Europejska. (2019). Priorytet Komisji Europejskiej na lata 2019–2024 *A Europe fit for the digital age* https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019–2024/europe-fit-digital-age_en
- Komisja Europejska. (2020). Komunikacja Komisji Europejskiej z dnia 19 lutego 2020 r., *Shaping Europe's digital future*. https://commission.europa.eu/document/download/84c05739–547a–4b86–9564–76e834dc7a49_en?filename=communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en.pdf
- Kozieł, G. (2020a). Komentarz do art. 300⁸⁰ k.s.h. w: G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna*, Legalis.
- Kozieł, G. (2020b). Komentarz do art. 300⁹² k.s.h. w: G. Kozieł, *Prosta spółka akcyjna*, Legalis.
- Krukowska-Korombel, J. (2010). Prawa akcjonariuszy wykonywane za pośrednictwem środków elektronicznych w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych. *Przegląd Prawa Handlowego*, (9), 36–43.
- Lenio, P. & Srokosz, W. (2022). Funkcjonowanie organów banku spółdzielczego w sytuacjach i stanach nadzwyczajnych z wykorzystaniem środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. *Monitor Prawa Bankowego*, (1), 74–85.
- Leśniak, M. (2020a). Udział w zgromadzeniu spółki kapitałowej za pomocą środków komunikacji elektronicznej po zmianach Kodeksu spółek handlowych dokonanych w ramach tzw. tarczy antykryzysowej. *Prawo Mediów Elektronicznych*, (2), 12–24.
- Leśniak, M. (2020b). Udział w zgromadzeniu wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i walnym zgromadzeniu spółki akcyjnej za pomocą środków komunikacji elektronicznej – wybrane aspekty regulacji po nowelizacji z 31.03.2020 r. w: M. Dumkiewicz, J. Szczotka & K. Kopiczyńska-Pieczniak, *Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie*, t. 1, (ss. 753–766). Wolters Kluwer.
- Leśniak, M. (2020c). Rekomendacja dobrych praktyk notarialnych na zgromadzeniach wspólników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i walnych zgromadzeniach spółek akcyjnych w których udział możliwy jest za pomocą środków komunikacji elektronicznej po zmianie przepisów Kodeksu spółek handlowych wynikających z ustawy z dnia 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw. <https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/rekomendacja-dobrych-praktyk-notarialnych-podpisana>
- Mazgaj, M. (2022). Wirtualne zgromadzenia w spółkach kapitałowych. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia de Cultura*, (1), 140–149.
- Minister Sprawiedliwości. (2021). Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie określenia wzorców dotyczących prostej spółki akcyjnej udostępnionych w systemie teleinformatycznym (Dz.U. z 2021 r., poz. 1191).
- Modrzejewski, J. (2021). Tajne głosowanie w spółkach kapitałowych w świetle przepisów Kodeksu spółek handlowych po ostatnich nowelizacjach – problemy wybrane. *Przegląd Prawa Handlowego*, (11), 5–13.

- Nalazek, A. & Letolc, P. (2020). Nowelizacja k.s.h. dotycząca odbywania posiedzeń organów menedżerskich z wykorzystaniem środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. *Monitor Prawa Handlowego*, (2), 12–16.
- Nauer, Ch. (2023). Virtuelle Gesellschafterversammlungen-Gesetz Österreichischer Kompromiss oder Schaden für die Aktionärskultur? *Recht der Wirtschaft*, (11), 771.
- Osajda, K. (2020). Zarząd spółki kapitałowej (nowelizacja Kodeksu spółek handlowych w związku z pandemią). *Przegląd Prawa Handlowego*, (6), 18–29.
- Ostrowski, F. (2020). Nowa regulacja posiedzeń zarządów i rad nadzorczych odbywanych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. *Przegląd Prawa Handlowego*, (5), 32–38.
- Parlament Österreich. (2023). Virtuelle Gesellschafterversammlungen-Gesetz MinisterialentwurfErläuterungen 271/ME XXVII. GP https://www.parlament.gv.at/dokument/XXVII/ME/271/fname_1555993.pdf
- Pons – słownik internetowy (2024). <https://pl.pons.com>
- Pyka, M. (2022). Udział w walnym zgromadzeniu niepublicznej spółki akcyjnej. w: K. Małyś-Sulińska, M. Spyra & A. Szumański (red.), *Księga jubileuszowa Profesora M. Steca*, t. II, (ss. 346–347). Wolters Kluwer.
- Rada Europejska. (2024). *EU Strategic Agenda 2024–2029* https://www.consilium.europa.eu/media/yxrc05pz/sn02167en24_web.pdf
- Sarkowicz, J. (2023). *Sposób podejmowania uchwał zgromadzenia wspólników. Udział w zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej, Beckdirect praktyczne przewodniki*, Legalis.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (2019). Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2019 poz. 1655).
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (2002). Ustawa z 18.07.2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz.U. 2002 nr 144 poz. 1204).
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (2020). Ustawa tzw. „tarcza antykryzysowa” z 31.03.2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 i innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych i niektórych innych ustaw, (Dz.U. poz. 568).
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (2020a). Druk Sejmu IX Kadencji nr 299, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, punkt 2.135 Zmiany ustawy – k.s.h.
- Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (2024). Kodeks spółek handlowych z dnia 15 września 2000 r. (Dz.U. 2000 Nr 94, poz. 1037, t.j. z dnia 7 grudnia 2023 r., Dz.U. z 2024 r. poz. 18).
- Starczewska, M. (2020). Podejmowanie uchwał rad nadzorczych spółek kapitałowych po zmianach dokonanych ZmKoronawirusU20. *Monitor Prawniczy*, (16), 856–863.
- Szczurowski, T. (2020). Nowelizacja kodeksu spółek handlowych w dobie COVID-19. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (11), 46–52.
- Szumański, A. (2020). Nowa regulacja udziału w zgromadzeniu spółki kapitałowej przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. *Przegląd Prawa Handlowego*, (5), 4–14.

- Szymański, K. M. (2020). Nowy model udziału w zgromadzeniach właścicielskich spółek kapitałowych przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. *Monitor Prawniczy*, (10), 496-506.
- The European Parliament, The Council of the European Union and the Commission of the European communities. (2001). *Interinstitutional Agreement of 28 November 2001 on a more structured use of the recasting technique for legal acts* (OJ C 77, 28.3.2002, s. 1-3).
- Wach-Pawliczak, M. (2020). Nowe zasady uczestnictwa w zgromadzeniach wspólników w spółce z o.o. z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej. w: A. Bielecki, D. Szafrński & T. Gąsior (red.), *Problemy prawa polskiego i obcego w ujęciu historycznym, praktycznym i teoretycznym*, cz. 11., (ss. 163-174). Wydawnictwo C.H. Beck.
- Walch, A. & Häuslmeier S. (2023). Die „neue“ virtuelle Hauptversammlung – Ein Überblick zum Gesetz zur Einführung virtueller Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften und Änderung genossenschafts – sowie insolvenz – und restrukturierungsrechtlicher Vorschriften. *Deutsche Notar-Zeitschrift*, (2), 106-128.
- Wrzecionek, R. (2014). Uczestnictwo akcjonariusza w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej a czynność notarialna spisania protokołu. *Przegląd Prawa Handlowego*, (3), 51-54.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2012 r., sygn. akt IV CSK 186/12.
- Żaba, M. (2020). Uczestnictwo i głosowanie na zgromadzeniu wspólników przy wykorzystaniu środków komunikacji na odległość. *Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego*, (3), 13-20.
- Żaba, M. (2021). Podejmowanie uchwał przez organy spółdzielni przy wykorzystaniu środków bezpośredniej komunikacji na odległość. *Monitor Prawniczy*, (18), 962-969.

